

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

با توجه به لزوم تغییر و به‌روزرسانی منابع آموزشی در نظام آموزش و پرورش و به منظور تسهیل آموزش زبان عربی در مقطع متوسطه و کاربردی نمودن آن، گروه تألیف کتاب درسی عربی به تدوین کتابی جدید اقدام کرد که بتواند با محوریت مهارت‌های زبانی و تمرکز بیشتر بر روی فهم متون عربی و مکالمه آن، دانش‌آموزان پایه متوسطه اول و دوم را در راه رسیدن به این هدف یاری رساند.

مؤلف این سطور نیز در این نوشتار سعی دارد تا با توجه به همین اهداف و با بیانی ساده و قابل فهم برای دانش‌آموز، موضوعات مطرح شده در کتاب عربی یازدهم را به دانش‌آموزان عزیز ارائه دهد.

در این نوشتار قصد داریم به دو حوزه گرامر و واژه‌آموزی در متن بپردازیم. بنابراین در هر درس، ابتدا واژه‌های مهم آن درس شرح می‌دهیم و نکات مربوط به هر یک در جدولی که در ابتدای هر درس قرار داده شده، می‌آوریم. سپس به گرامر مربوطه خواهیم پرداخت؛ زیرا بر این باوریم که این قواعد در مرحله ترجمه جملات به کار گرفته می‌شوند. در پایان نیز «خلاصه یا چکیده» ای از مطالب ارائه شده را بیان کرده و پس از آن، در قالب «اختبر نفسك: خودآزمایی» میزان و کیفیت آموخته‌های دانش‌آموز سنجیده می‌شود.

در پایان، امیدوارم که این جزوه نیز مورد توجه و استفاده دانش‌آموزان و همه علاقه‌مندان به فراگیری زبان عربی قرار گیرد.

نعمت اله مقصودی

دکتری زبان و ادبیات عربی

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

الدرس الأول: من آیات الأخلاق: از نشانه‌های اخلاق

شرح المفردات (توضیح کلمات)

کلمه	نوع کلمه	ترجمه
لا یَسْخَرُ	فعل - ثلاثی مجرد	نباید مسخره کنند
عسی	فعل (غیرقابل تغییر)	شاید
أَنْ یَکُونُوا	فعل (ناقصه) ^۱	که باشند
أَنْ یَکُنَّ	فعل (ناقصه)	که باشند (سوم شخص جمع مونث)
لا تَلْمِزُوا	فعل نهی - ثلاثی مجرد	عیب‌جویی نکنید
لا تَنَابَزُوا	فعل نهی - ثلاثی مزید	به یکدیگر لقب زشت ندهید
بئس	فعل (غیرقابل تغییر)	چه بد است (فعل ذم: سرزنش)
الفسوق	اسم (مصدر)	آلودگی به گناه
لَمْ یَتُوبْ	فعل مضارع - ثلاثی مجرد	توبه نکرد (در متن درس: توبه نکند)
إثم	اسم	گناه (مترادف: ذنب، جریمه، خطیئه، جُنَاح)
لا تَجَسَّسُوا	فعل نهی - ثلاثی مزید	جاسوسی نکنید (مصدر آن: تجسس)
لا یَعْتَبْ	فعل نهی - ثلاثی مجرد	غیبت نکند
بعضکم	اسم (مضاف)	یکی از شما
لحم	اسم	گوشت
میت	اسم (صفت)	مرده
گَرِهْتُمْ	فعل ماضی - ثلاثی مجرد	ناپسند دانستید (در متن درس: نفرت دارید)
اتَّقُوا	فعل امر - ثلاثی مزید	از خدا پروا کنید (بترسید)
تَوَاب	اسم (مبالغه، بر وزن فَعَال)	بسیار توبه‌پذیر
قَدْ	حرف (تقلیل)	گاهی
العُجْب	اسم (مصدر)	خودپسندی (مترادف: تکبر)
خَفِيّ	اسم (صفت)	پنهان

^۱ - در درس‌های آینده با «أفعال ناقصه» و معانی آنها آشنا خواهید شد.

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

أن تَعِيبَ	فعل مضارع	که عیب جویی کنی (مضارع التزامی)
لا تُلَقِّبُوا	فعل نهي	لقب ندهید
حَرَمٌ	فعل ماضی (ثلاثی مزید)	حرام نمود
الاستهزاء	اسم (مصدر ثلاثی مزید)	مسخره کردن
تسمية	اسم (مصدر ثلاثی مزید)	نامیدن
فَضْحٌ	اسم (مصدر ثلاثی مجرد)	رسواسازی
كِبَائِرٌ	اسم (جمع مكسّر: كِبيرة)	گناهان بزرگ
التواصل	اسم (مصدر ثلاثی مزید)	ارتباط برقرار کردن با یکدیگر

إِعْلَمُوا

إِسْمُ التَّفْضِيلِ وَ إِسْمُ الْمَكَانِ

۱. اسم تفضیل

«اسم تفضیل» یکی دیگر از اسم‌هایی است که از «فعل» ساخته می‌شود. این اسم با هدف مقایسه بین دو چیز و بیان مفهوم برتری یکی نسبت به دیگری به کار می‌رود. این اسم در زبان عربی بر دو وزن «أَفْعَلٌ» و «فُعَلی» دیده می‌شود:

مانند: أَفْضَلٌ، أَعْلَمٌ، أَجْمَلٌ، أَكْبَرٌ، أَصْغَرٌ... / كُبْرَى، صُغْرَى، عُظْمَى، فَضْلَى....

اگر این اسم با حرف «من» به کار رود، معنای «صفت برتر» می‌دهد. مانند: هو أَفْضَلُ مِنَ الْآخِرِينَ: او از دیگران برتر است.

أَنْتَ أَعْلَمُ مِنِّي: تو از من داناتر هستی.

اگر این اسم به اسمی (مفرد یا جمع) اضافه شود، معادل «صفت عالی» است. مانند:

آسیا أكبر قارة في العالم: آسیا بزرگ‌ترین قاره در جهان است.

روسيا أكبر البلاد في العالم: روسیه بزرگ‌ترین کشور در جهان است.

نکته ۱: گاهی از اوقات، اسم تفضیل به «الف» یا به یک «حرف مشدّد» ختم می‌شود. مانند:

جبل دماوند أعلى جبل في إيران: کوه دماوند بلندترین کوه در ایران است.

أحبّ الناس أنفعهم للآخرين: محبوب‌ترین مردم سودمندترینشان نسبت به دیگران است.

نکته ۲: برخی اسامی با هدف بیان رنگ نیز بر همین وزن «أفعل» به کار می‌روند که در این صورت اسم

تفضیل نیستند. مانند: أخضر (سبز)، أحمر (قرمز)، أزرق (آبی)....

نکته ۳: دو کلمه «خَيْر» و «شَر» در اصل بر همین وزن (أفعل: أَحْيِر - أَشْر) بوده‌اند که (همزه) آن بر اثر کثرت استعمال حذف شده است. مانند:

(تفكر ساعة خيرٌ من عبادة سبعين سنة: یک ساعت اندیشیدن بهتر از هفتاد سال عبادت است)
(شَرّ الناس من لا يعتقد الأمانة: بدترین مردم کسی است که پایبند به امانت نباشد)

نکته ۴: مونث «أفعل» بر وزن «فُعلى» به کار می‌رود. مانند: كُبْرَى، صُغْرَى، فُضْلَى، ...
زینب الکبری: زینب بزرگ‌تر، فاطمة الصغرى: فاطمه کوچک‌تر

اما اسم تفضیل در مقام مقایسه بین دو اسم مونث غالباً بر وزن «أفعل» مورد استفاده قرار می‌گیرد. مانند:
زینب أكبر من فاطمة: زینب از فاطمه بزرگ‌تر است.

نکته ۵: اسم تفضیل غالباً به صورت مکسر و بر وزن «أفَاعِل» جمع بسته می‌شود. مانند:
أفضل ← أفاضل، أرذل ← أراذل، أكبر ← أكابر، أعظم ← أعاظم، ...

إذا ملك الأراذل هلك الأفاضل: آن‌هنگام که فرومایگان به قدرت برسند، دانایان از بین می‌روند.

۲. اسم مکان: یکی دیگر از کلماتی است که از فعل ساخته می‌شود. این اسم در زبان عربی غالباً بر وزن «مَفْعَل» و در برخی موارد بر وزن «مَفْعِل» و «مَفْعَلَة» است.

«مَفْعَل» ← مَطْبَخ: آشپزخانه، مَلْعَب: ورزشگاه، مَصْنَع: کارخانه، مَطْعَم: رستوران...

«مَفْعِل» ← مَنزِل: خانه، تَحْمِيل: کجاوه، مَغْرِب: محل غروب، مَشْرِق: محل طلوع...

«مَفْعَلَة» ← مدرسة: مدرسه، مَكْتَبَة: کتابخانه، مَطْبَعَة: چاپخانه...

اسم مکان هم غالباً به صورت مکسر و بر وزن «مَفَاعِل» جمع بسته می‌شود. مانند:

مكتبة (مکاتب)، مطبعة (مطابع)، مدرسة (مدارس) مصنع (مصانع)، ملعب (ملاعب)...

خلاصه درس

- اسم تفضیل برای مقایسه دو چیز و بیان برتری یکی بر دیگری مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- اسم تفضیل برای مذکر بر وزن «أفْعَل» و برای مونث بر وزن «فُعلى» است.
- اسم تفضیل با حرف جر «مِنْ» معادل صفت برتر و در صورت اضافه شدن به اسم دیگر (مفرد یا جمع) به معنای صفت عالی در زبان فارسی است.
- اسم تفضیل در مقام مقایسه بین دو اسم مونث غالباً بر وزن «أفعل» مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- اسم تفضیل غالباً به صورت جمع مکسر و بر وزن «أفَاعِل» به کار می‌رود.

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

۶. اسم مکان در زبان عربی بر یکی از سه وزن «مَفْعَل»، «مَفْعِل» و «مَفْعَلَة» است.

۷. اسم مکان بر وزن «مَفَاعِل» جمع بسته می‌شود.

اختبر نفسك

عین فی العبارات التالية اسم التفضیل و اسم المكان، ثم قم بترجمة العبارات.

۱. عداوة العاقل خیرٌ من صداقة الجاهل.

۲. رجاءٌ، أعطني قميصاً أرخص.

۳. اشتریت سروالاً أبيض من متجرٍ صديقي.

۴. مكتبةٌ جامعة طهران أغني مكتبةً في إيران.

۵. أكلتُ الغداء في أفضل مطاعم المدينة.